

Handlaget

Tidning för Södermanlands läns hemslöjdsförening

Nr 1 1997

En Förening för Framtiden

I ÅR FYLLER länets hemslöjdsförening 10 år som ideell förening. I 10 år har vi arbetat med frågan om hur vi ska utveckla slöjd och hantverk i länet.

Hemslöjdsföreningen arbetar aktivt med att undersöka vilken roll gammal kunskap om råvaror, slöjdtekniker och tyst kunskap kan ha i dagens samhälle.

En rad faktorer i tiden belyser behoven. Den nya kunskapen om sambandet mellan hand och hjärna uppmärksammas nu vilket gör att praktisk kunskap måste få större betydelse i skolan. Osäkerheten om jobb, den allmänna oron i världen och medvetenheten om miljöförstörelsen gör att många ungdomar vill skaffa sig en överlevnadsberedskap, lära sig om de gamla teknikerna. Det börjar uppstå en trötthet på den passiva konsumentrollen, att bara gå till affären och köpa, en önskan att bli aktör och själv bestämma och ta ansvar för vad man ska bo och leva med och hur. En marknad öppnar sig åter för beställningsslöjd/hantverk.

Det ställer nya krav på hemslöjdsföreningen att hjälpa till att utveckla möjligheter, visa upp, ge råd hur man gör och bidra till väl fungerande utbildningar. För att få en utveckling till stånd måste slöjden/hantverket också återföras till naturliga sammanhang som går tillbaka på våra mest primära behov av mat och värme – att äta och bo.

Vårt arbete har nu lett oss in i två intressanta projekt som innebär

samarbeten tvärs över vanliga områdesgränser. Det ena är byggnadsvårdscentrum på Nynäs, som så också kommer att få en slöjdhytta och ett textilvårdscentrum. (Läs mer på sista sidan om mannen som möjliggjort projektet.) Det andra är projektet Utökad Naturbruk som är ett samarbete med Öknaskolan Sörmlands Naturbruksgymnasium. Ett arbete som ännu är under utveckling. Vi återkommer med mer information men ber er redan nu boka in tid för Ökna-dagen. Lördag 24 maj. Då finns vi på plats på Ökna.

I båda projekten är Landstinget Sörmland en mycket aktiv part. Det känns oerhört positivt och naturligt eftersom vår konsulentverksamhet till hälften finansieras av landstingskommunala medel och till hälften av statliga. Genom att se oss som en del av en stor helhet, och inte som världens centrum, kan föreningens och konsulenternas arbete få ännu större betydelse. Vi vill understryka att vi är en länsangelägenhet, vi är till för alla sörmlänningar. Hur konstigt det än kan låta tror vi att det är lättare för alla att hitta oss om vi inte sitter inne i någon av våra städer.

Under våren flyttar konsulenterna därför ut sin verksamhet. Lille-Mor Boman, mjukslöjdskonsulent, flyttar till Ökna och Helena Åberg, hårdslöjdskonsulent, till Nynäs, där hon kommer att ha tillgång till en stor och välrustad verkstad för kursverksamhet. Båda kon-

sulenterna kommer att utrusta sig med mobiltelefoner, personsökare och e-postadresser. Föreningen ska också få en egen hemsida på Internet. Gertrud kommer att sitta kvar i Nyköping och hålla koll på finanser och medlemsregister. Flyttkort med alla nummer och adresser kommer under våren till dig.

När det gäller det rena föreningsarbetet och hur du som medlem kan delta mer aktivt, har vi antligen fått kraft att börja planera för en utveckling. Kraften består framför allt av två mycket entusiastiska nya styrelseledamöter, Christina Hallin, Textilkonstnär från Högsjö och Margareta Norin Forslund från Västerås. Margareta är textillärare i Eskilstuna och hennes bostadsort hindrar henne inte från de långa resor som styrelsearbetet medför. De båda är inom styrelsen ansvariga för att ta kontakter med medlemmar, värva nya och se över hur föreningsarbetet bäst ska drivas i framtiden. Deras mentor i styrelsen är Git Palmgren. En ytterligare entusiast i styrelsen är pensionerade rektorn Kurt Malmgren från Nyköping som följer arbetet på Nynäs och Långmaren med stort intresse.

Våra konsulenter har, förutom en massa annat arbete, under året drivit var sitt pedagogiskt viktigt projekt med stor framgång. Lille-Mor har, efter ett långt och noggrant förberedelsearbete äntligen sjösatt Jurta-programmet. Hela

nästa nummer av HandLaget blir en rapport om det. Helena har varit projektledare för hårdslöjdskonsulenternas stora satsning Sverige täljer '96, genomfört ett omfattande program på länsplanet i anslutning till det och etablerat en täljarskola i länet. Hon ger här själv en kort översikt över täljarskolan utveckling.

"Täljarskolan i Södermanland

Täljarskolan, som är ett samarbete mellan Södermanlands läns hemslöjdsförening och Studieförbundet Vuxenskolan, finns nu i fem kommuner. den har sedan tidigare funnits i Nyköping, Flen och Eskilstuna, men under hösten har nya grupper startats även i Katrineholm och Vingåker. Länets första täljarmärken i guldhar delats ut till tre flickor, Hanna Haggren, Julia Larsdotter och Helen Nygren. De har alla gått i täljarskolan i Nyköping och under fyra terminer succesivt byggt på sina kunskaper.

Första terminen arbetade de uteslutande med kniv men under de följande terminerna har andra skärande verktyg kommit in. Flickorna har också tillverkat föremål, t ex burkar krympta runt en botten, där de lärt sig att ta vara på träets egenskaper i både torrt och färskt tillstånd. Sammanlagt har de gått 120 lektioner i täljarskolan. Ett viktigt komplement till slöjden i skolan, som tyvärr har fått sin tid nedskuren i och med den nya läroplanen."

Vårt riksförbund och tidskriften Hemslöjden

SHR Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund, fortsätter att arbeta för barn- och ungdomsverksamhet. Man arbetar med ett arkivprojekt, SESAM, för att dokumentera alla hemslöjdsföreningars samlingar. Just nu finns SESAM-konsulenterna i Nyköping. 1998, Kulturhuvudstadsåret, blir det en ny stor utställning på

Liljevalchs konsthall i Stockholm – Slöjden är här! Slöjden är härlig! – med folkdräkten och folkkonsten som tema.

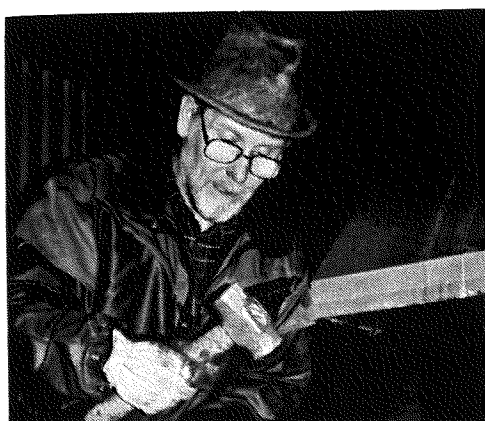
Så till sist hemslöjdsrörelsens egen tidskrift Hemslöjden. Bättre, roligare, vackrare än någonsin. Oumbärlig för alla som vill få kunskaper, impulser och intryck. Som jag hoppas att alla vet få medlemmar också prenumerera billigare på tidskriften. **Ring 090-14 59 23 till Mia eller Ulla om du inte redan har tidningen.**

Till sist hoppas jag att du har vänner, bekanta och en tandläkare som vill bli nya medlemmar i föreningen. Tandläkare är ju verkligen slöjdare på sitt sätt och oftast mycket intresserade av andra hantverk. De har också behov av en riktigt bra tidning som Hemslöjden i väntrummet. Min egen tandläkare är naturligtvis medlem. **Ring Gertrud på 0155-28 18 30 och anmäl ny medlemmar.**

Bie Seipel, ordförande

Pg 17 50 59 - 5

En liten påminnelse om Hemslöjdsföreningens PG för alla som tappar bort inbetalningslappen. Telefon till Gertrud på kansliet är 0155-28 18 30

TORSTEN ALMÉN FOTO: RAMON PERSSON

PER HELLDORF FOTO: MAGNUS KLING

Mera guld till Torsten och Per

Smeden Torsten Almén är inte längre någon Doldis. För ett par år sedan fick han Elsa Hagdahls Doldisstipendium. Nu har han fått SHRs slöjdarstipendium

som delades ut i samband med utställningen Slöjddjul på Nordiska Museet i närvaro av hela hemslöjdsrörelsens toppar. Efter all uppmärksamhet vågar

Torsten nu satsa på att bli smed på heltid.

Vid samma tillfälle fick också en av länets mest uppmärksammade träslöjdare, Per Helldorf, första pris i den nationella tävlingen Täljda friargåvor. Per hade gjort en galge till "din blåa sommarklänning" till sin hustru Anna. Galgen var skuren i ett stycke björk och målad med flera lager tunn äggoljetempera tills den blev skimrande.

Både Torsten och Per delar med sig av sin kunskap i vårens kurser. Ta chansen och lär dig mer av två mästare.

Kalendarium

Intensivkurs i skärsvarvning 22 lektioner

Kursinnehåll: skärsvarvning i rått och torrt virke, skålsvarvning och svarvning mellan dubbar. Lärare Åke Landström, yrkessvarvare tid. 28 februari kl 17-20.30 och 1-2 mars kl 9-16.30. plats: Westerlingska gården, Nyköping. Kursen arrangeras i samarbete med studieförbundet Vuxenskolan i Nyköping.

Kurs - Täljs med kniv och yxa 38 lektioner

Kursinnehåll: Tillverkning av ske-dar, slevar, hängare, skålar och tråg. Kursen ger grundläggande kunskaper och färdigheter i täljning med kniv och yxa, urholkning med tjäckelyxa, håljärn och skedkniv. Lärare: Per Helldorf, yrkesslöjdare. Tid: 1-2 och 15-16 mars. Plats: Eskilstuna

Kurs - Täljs med kniv och yxa 38 lektioner

Kursinnehåll: Tillverkning av ske-dar, slevar, hängare, skålar och tråg. Kursen ger grundläggande kunskaper och färdigheter i täljning med kniv och yxa, urholkning med tjäckelyxa, håljärn och skedkniv. Lärare: Per Helldorf, yrkesslöjdare. Tid: 19-20 april och 24-25 maj. Plats: Flodafors.

Tälja med kniv och yxa fortsättningskurs 16 lektioner

Kursinnehåll: tillverkning av tråg, skedar, slevar och pinnlister. Dekorer och signering. Kursen vänder sig i första hand till personer som har en viss vana att arbeta med kniv och yxa. Lärare: Beth Moen, möbelsnickarmästare och lärare vid trähantverkslinjen, Vårdinge folkhögskola. Tid: 5-6 april. Plats: Vårdinge folkhögskola.

Kursen arrangeras i samarbete med Vuxenskolan i Trosa.

Kurs - Verktygs- och brukssmide 38 lektioner

Kursinnehåll: Kursen behandlar olika smidestekniker som är användbara inom verktygs- och brukssmide. Lärare: Torsten Almén, smed. Tid: 12-13 och 26-27 april. Plats: Eskilstuna.

Kursprospekt och ytterligare information om kurserna kontakta Södermanlands läns hemslöjdsförening, Box 138, 611 23 nyköping, tel 0155-21 29 21, fax 0155-21 76 14

Missa inte Alla tiders hantverk

Lördag 1 mars KL 10.00-14.00
Nyköpings bibliotek Culturum

Möt hantverkare i arbete. Se Lars Aldén svarva och hantverkarna från bygghytan på Nynäs hugga knutar, Bernt Brunelius göra dekorationsmåleri m fl, m, fl. Dessutom slöjdaktiviteter för barn rådgivning och utställningar samt soppök.

Kl 11.00 Slöjdinspiration - Om träslöjd förr och nu

Föredrag av Lars Pettersson, läns-hemslöjds-konsulent i Örebro län

Arrangörer
Nyköpingsstadsbibliotek,
Södermanlands läns hemslöjdsförening, Sörmländsk byggnadsvård på Nynäs m fl.

Dalarna med textil vinkel

Passa på och res till Dalarna med Git Palmgren och Egeresor. Anmäl er till EGE-trafiken i City AB, tel 0150-164 60.

Grupp: Södermanlands läns hemslöjdsförening/Git Palmgren

Resmål: Dalarna i dag

Datum: Lördag 15 mars

Pris: Kr 475/person

i resans pris ingår: Bussresa, för- och eftermiddagskaffe, lunch, entré inkl guide till Carl Larsson-gården, Dalarnas Museum, Spetsmuseet och Wåhlstedts Ullspinneri. Moms ingår i priset.

Avresa: I arla morgonstund (Besked vid bokningen)

Preliminärt program:

Avresa från respektive hemort och färden går norrut via Enköping, Sala, och Avesta mot Falun. Innan vi anländer till Sundborn, gör vi stopp för kaffe vid Sollidens Pensionat. På Carl Larsson-gården får vi en guidad tur. Vi fortsätter därefter in mot Falun. lunchen avnjutes i gamla, vackra Rådhuskällaren vid torget i stan. Därefter ett kort besök på Dalarnas Hemslöjd innan vi fortsätter till Dalarnas Museum (Länsmuseet). Här finns massor av folkdräkter, dalmålningar och även en miljö om Selma Lagerlöf. Färden går nu mot Gagnef och Spetsmuseet. Där blir vi guidade runt och ser Otilia Adelborgs samling av spetsar. Kaffe serveras före den fortsatta färden mot Wåhlstedts Ullspinneri i Dala Floda. En intressant visning väntar oss här! Vi ställer därefter färden hemåt och sent på kvällen når vi så respektive hemort (ca 23.00).

Under ytan ser jag 17-åringen

På tre år har han förverkligat något som alla sörmlänningar kan glädjas åt och ha nytta av. Något som den nya landshövdingen med stolthet visade upp för riksdagens socialutskott i slutet på förra året. På tre år har Göran Ekelund, vice ordförande i hemslöjdsföreningen, utvecklat några nedgångna ekonomibyggnader på Nynäs slott till ett rustat, vackert centrum för sörmländsk hantverksutbildning med full verksamhet. Hans arbete som projektledare har inte kostat ett öre.

Alldeles själv har han naturligtvis inte gjort det. Framsynta politiker som fattat kloka beslut, hängivna tjänstemän på länsstyrelse och landsting, Ralph Edenheim från Skansen, museum och byggfack och de byggarbetare som här har fått chansen att arbeta och lära om gammalt hantverk, alla har de accepterat Görans medfödda förmåga att leda och utveckla.

Den första som upptäckte och tog vara på den förmågan var hans chef på K-Konsult där Göran anställdes 1963 som byggleddare. K-Konsult hade många uppdrag på gamla gårdar och det var där som Göran "upptäckte" de gamla husen. Han lärde sig

uppskatta det goda hantverket och den omsorg om detaljer som fanns i dem. Kanske hade känslan också fortplantats från tidigare generationer. I hans släkt fanns det ända bort på 1700-talet snickarmästare. Han konstaterar att han själv alltid valt att bo i äldre hus.

Fastän Göran aldrig varit någon slöjdare har trä alltid betytt mycket för honom. I förbigående nämner han att han byggt några sommarstugor. Bland annat en från grunden på 70 m² helt av återvunnet virke. Det låter så aktuellt så jag frågar när det var och får klart för mig att Göran redan i slutet på 60-talet ägnade sig åt återvinning.

Återvinning är också en viktig del i byggnadsvårdsprojektet med koppling till materialdepåer i länets alla kommuner. Om de inte redan finns kommer Göran farande med råd om hur man bygger upp dem. Nyfiket har han rest runt i landet under de senaste åren, inventerat verksamheter och lärt sig. Det är en del av hans sätt att arbeta. Han förbereder sig alltid noga. När han på 70-talet skulle hålla en kurs i Bagdad om den svenska byggprocessen läste han Koranen på svenska för att bättre förstå de han skulle träffa och undervisa.

Den här ambitionen att lära sig skulle ha förvånat de lärare på gymnasiet i Nyköping som hjälpte eleven Göran att vid 17 års ålder straffa sig ut ur skolan, något som är praktiskt taget omöjligt i våra dagar. Det gav honom emellertid möjligheten att börja som skogselev för att sen göra lumpen och skaffa sig en militär utbildning. På tekniskt gymnasium i Norrköping blev han ingenjör, kom in i byggsvängen som entreprenör, till ett arkitektföretag, sålde linoleummattor, blev kontrollant och

byggledare på Studsvik och kom så till K-Konsult där hans ledarförmåga upptäcktes och han under många år var chef för Stockholmskontoret. Att bo i huvudstaden klarade han men det måste varit en exil från hans älskade hemstad. I hans gamla gymnasiegång sägs han vara "galen i Nyköping".

Trots sitt långa förhållande till Nyköping hade Göran aldrig varit ute vid Nynäs slott innan han började arbeta med bygghytteprojektet. När K-Konsult lades ner 1994 kunde Göran jobba ideellt med bygghyttan. Han beskriver det som att han "behövde" något att göra. Att gå i för tidig pension skulle ha inneburit förlust av en yrkesidentitet. Han känner sig ha vunnit mycket på det här uppdraget. Han har träffat en helt ny typ av mänsikor som är intresserade av gamla hus och gammalt hantverk. Han har lärt sig massor av dem. Han har fått vara med och timra hus och upplevt ännu mera påtagligt än tidigare hur viktig hantverkstraditionen är. Hans dröm är att alla 40-åringar som nu jobbar i byggsvängen och har något att säga till om ska komma till Nynäs och få se tillbaka hur man gjorde och vad man kunde.

När han sitter där framför mig blir han plötsligt dubbelexponerad. På ytan ser jag en man i sina bästa 60-år med vitt hår och en lätt rondör. Under ytan ser jag en fräck fyr som inte finner sig i skolans mördande monotoni. Som redan som 17-årig förälskar sig i "Konsten" som uppenbaras för honom i Vilhelm Björke Pedersens måleri och som sedan alltid nyfiket sett möjligheter i tillvaron. En kreativ människa.

Bie Seipel